

คู่มือวิจัยเชิงประยุกต์ ในรัฐประศาสนศาสตร์

Applied Research in
Public Administration

ฉัฐวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์

คู่มือวิจัยเชิงประยุกต์ ในรัฐประศาสนศาสตร์

Applied Research in
Public Administration

ฉัตรวัฒน์ ชัยธนภักดิ์

ฉันทวัฒน์ ชัยชนธารักษ์

พ.ศ. 2568

ลิขสิทธิ์ของ ฉันทวัฒน์ ชัยชนธารักษ์

สงวนสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ 2537

ห้ามคัดลอกเนื้อหา ก่อนได้รับอนุญาต

**ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ /National Library of
Thailand Cataloging in Publication data**

คู่มือวิจัยเชิงประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์

Applied Research in Public Administration

225 หน้า

ISBN (e-book) 978-616-626-346-6

จัดพิมพ์โดย

ฉันทวัฒน์ ชัยชนธารักษ์

136 ตรอกเชิงสะพานพิบูลฝั่งขวา แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800

คู่มือวิจัยเชิงประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์

Applied Research in Public Administration

การวิจัยเชิงประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหานโยบายสาธารณะอย่างมีระบบ คู่มือนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในหลักการ กระบวนการ และเทคนิคการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในบริบทของการบริหารภาครัฐ ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติการ โดยเน้นการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้จริงเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำนำ

หนังสือ “คู่มือวิจัยเชิงประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์ (Applied Research in Public Administration)” เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางทางวิชาการสำหรับนักวิจัย นักศึกษา ข้าราชการ และผู้ปฏิบัติงานในภาครัฐที่ต้องการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการวิจัยซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาเชิงนโยบายและการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานของการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์ การออกแบบงานวิจัย เทคนิคการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ไปจนถึงการเขียนรายงานการสื่อสารผลการวิจัย และการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการบูรณาการทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะกรณีศึกษาจริงที่สะท้อนการใช้วิจัยในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การพัฒนาองค์กร และการสร้างนวัตกรรมในทางการบริหารภาครัฐ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพของงานวิจัยในวงการรัฐประศาสนศาสตร์ไทย และเสริมสร้างวัฒนธรรมการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างแท้จริง

ฉัตรวัฒน์ ชัชณฐาภักดิ์
ผู้เขียนและผู้เรียบเรียง

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	1
1.1 ความหมาย ลักษณะเฉพาะ และเป้าหมายของการวิจัยทางรัฐ- ประศาสนศาสตร์	2
1.2 บทบาทของงานวิจัยในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหาร ภาครัฐ	7
1.3 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์กับศาสตร์อื่น	11
บทที่ 2 การตั้งโจทย์วิจัยและกรอบแนวคิด	21
2.1 การกำหนดปัญหา ตัวแปร และคำถามวิจัยที่เหมาะสม	22
2.2 การเลือกใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อวางกรอบแนวคิด	29
2.3 การสร้างกรอบแนวคิดและสมมุติฐานวิจัย	34
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับรัฐประศาสนศาสตร์	43
3.1 การเลือกวิธีวิจัย เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และแบบผสมวิธี	44
3.2 การออกแบบการวิจัย: ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการเก็บข้อมูล	58
3.3 ความเหมาะสมของวิธีการวิจัยกับลักษณะปัญหาทางทาง การบริหารภาครัฐ	62

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 เทคนิคการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	70
4.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสารราชการ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์	71
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	79
4.3 การแปลผลข้อมูลและเชื่อมโยงกับข้อเสนอเชิงนโยบาย	88
บทที่ 5 การเขียนรายงานและการสื่อสารผลการวิจัยเชิงสาธารณะ	100
5.1 โครงสร้างการเขียนรายงานวิจัยให้ชัดเจนและน่าเชื่อถือ	101
5.2 การใช้ภาษาทางวิชาการและการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	111
5.3 เทคนิคการนำเสนอผลวิจัยต่อหน่วยงานภาครัฐและสังคม	115
บทที่ 6 จริยธรรมในการวิจัยและบทบาทนักวิจัยในสังคม	127
6.1 หลักจริยธรรมในการวิจัยกับข้อมูลจากภาครัฐและประชาชน	128
6.2 บทบาทและความรับผิดชอบของนักวิจัยทางรัฐประศาสน- ศาสตร์	132
6.3 การจัดการความขัดแย้งทางจริยธรรมและผลประโยชน์ทับซ้อน	140
บทที่ 7 กรณีศึกษางานวิจัยเชิงประยุกต์	150
7.1 งานวิจัยเชิงประยุกต์ในระดับนโยบายภาครัฐ	153
7.2 งานวิจัยเพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	162

สารบัญ

	หน้า
7.3 การวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว	171
บทที่ 8 การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	185
8.1 ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักวิจัยภาครัฐ	186
8.2 แนวทางพัฒนานักวิจัยภาครัฐในระดับองค์กรและระดับชาติ	190
8.3 กลยุทธ์การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัย	194
บทที่ 9 การใช้ผลวิจัยในการขับเคลื่อนนโยบายและทางการบริหาร ภาครัฐ	202
9.1 การสื่อสารผลวิจัยสู่ผู้กำหนดนโยบาย	203
9.2 การประเมินผลกระทบจากการใช้ผลวิจัย	207
9.3 ปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย	212
บทที่ 10 แนวโน้มของการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	220
10.1 วิจัยเพื่อการปฏิรูประบบราชการและทางการบริหารภาครัฐ	221
10.2 วิจัยในยุคดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีใหม่	225
10.3 ความร่วมมือแบบพหุภาคีในการผลิตงานวิจัย	229

สารบัญ

หน้า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รูปแบบการออกแบบปัญหาและคำถามวิจัยเชิง ประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์	238
ภาคผนวก ข โครงสร้างข้อเสนอการวิจัยเชิงประยุกต์สำหรับงาน ภาครัฐ	242
ภาคผนวก ค แนวทางการเลือกวิธีวิจัยให้เหมาะสมกับบริบทของ รัฐประศาสนศาสตร์	247
ภาคผนวก ง แนวปฏิบัติด้านจริยธรรมในการทำวิจัยเชิงประยุกต์	252
ภาคผนวก จ เครื่องมือและเทมเพลตสำหรับการวิจัยในงานภาครัฐ	255
ประวัติผู้เขียน	268

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1: การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์: ความหมาย ลักษณะเฉพาะ และเป้าหมาย	6
2: บทบาทของงานวิจัยในการบริหารภาครัฐ	11
3: ความแตกต่างระหว่างการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์กับศาสตร์อื่น	17
4: การเปรียบเทียบจุดเน้นการวิจัยและระเบียบวิธี	18
5: การกำหนดปัญหา ตัวแปร และคำถามวิจัยที่เหมาะสม	29
6: การเลือกใช้ทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์	34
7: การสร้างกรอบแนวคิดและสมมุติฐานวิจัย	38
8: การตั้งโจทย์วิจัยและการสร้างกรอบแนวคิดในรัฐประศาสนศาสตร์	39
9: การวิจัยเชิงปริมาณ: แนวคิด, กระบวนการ, และการประยุกต์ใช้	48
10: การวิจัยเชิงคุณภาพ ความหมาย, วิธีการ, และความน่าเชื่อถือ	53
11: การวิจัยแบบผสมวิธีในรัฐประศาสนศาสตร์	58
12: การออกแบบการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์	62
13: ความเหมาะสมของวิธีการวิจัยกับปัญหาทางทางการบริหารภาครัฐ	66
14: ระเบียบวิธีวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	67
15: วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยรัฐประศาสนศาสตร์	79
16: การวิเคราะห์ข้อมูลในรัฐประศาสนศาสตร์	88
17: การแปลผลข้อมูลและเชื่อมโยงกับข้อเสนอเชิงนโยบาย	96

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
18: เทคนิคการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยทางรัฐประศาสน- ศาสตร์	97
19: โครงสร้างการเขียนรายงานวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	110
20: การใช้ภาษาทางวิชาการและการสื่อสารในรัฐประศาสนศาสตร์	115
21: เทคนิคการนำเสนอผลวิจัยต่อหน่วยงานภาครัฐและสังคม	122
22: การเขียนรายงานและการสื่อสารผลการวิจัยเชิงสาธารณะ	124
23: หลักจริยธรรมในการวิจัยกับข้อมูลจากภาครัฐและประชาชน	132
24: บทบาทและความรับผิดชอบของนักวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์	140
25: การจัดการความขัดแย้งทางจริยธรรมและผลประโยชน์ทับซ้อน	148
26: จริยธรรมในการวิจัยและบทบาทนักวิจัยในสังคม	149
27: งานวิจัยเชิงประยุกต์ในระดับนโยบายภาครัฐ	162
28: งานวิจัยเพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	170
29: การวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว	178
30: งานวิจัยเชิงประยุกต์ในรัฐประศาสนศาสตร์	180
31: ทักษะสำคัญสำหรับนักวิจัยภาครัฐ	189
32: การพัฒนานักวิจัยภาครัฐ	193
33: การสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมการวิจัยในองค์กรภาครัฐ	197
34: องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาศักยภาพนักวิจัย	199
35: ความสำคัญของการสื่อสารผลวิจัยสู่ผู้กำหนดนโยบาย	207

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
36: การประเมินผลกระทบของงานวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	212
37: วงจรการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย	216
38: การใช้ผลวิจัยเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย	217
39: การใช้ผลวิจัยในการขับเคลื่อนนโยบาย	224
40: การเปลี่ยนแปลงของกระบวนการวิจัยในยุคดิจิทัล	229
41: ความร่วมมือแบบพหุภาคีในการวิจัย	233
42: แนวโน้มการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์	234

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์

การวิจัยในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือพัฒนาแนวทางในการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management) ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายของการวิจัยในสาขานี้ไม่เพียงแต่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางการบริหารภาครัฐ (Public Affairs) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์ปัญหา เสนอแนวทางแก้ไข และสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย (Policy Decision-Making) หัวใจสำคัญของการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์คือการผสมผสานทั้งแนวคิดทางทฤษฎี (Theoretical Framework) และการปฏิบัติจริง (Practical Application) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นหลากหลาย เช่น ธรรมาภิบาล (Governance) ความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability) และการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Participation) ทั้งนี้ การวิจัยสามารถใช้วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาที่ต้องการศึกษา นักวิจัยในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ต้องมีความเข้าใจในนโยบายสาธารณะ (Public Policy) การบริหารงานบุคคลภาครัฐ (Public Human Resource Management) งบประมาณภาครัฐ (Public Budgeting) และระบบราชการ (Bureaucracy) เพื่อให้สามารถออกแบบการวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทของการบริหารภาครัฐ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น การเริ่มต้นศึกษาวิจัยในสาขานี้จึงจำเป็นต้องมีทักษะในการตั้งคำถามวิจัย (Research Questions) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) และ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่น่าไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

1.1 ความหมาย ลักษณะเฉพาะ และเป้าหมายของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์

ความหมายของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Definition of Public Administration Research)

การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Research) หมายถึง กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบโดยอาศัยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจ ปรับปรุง หรือเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการจัดการภาครัฐ (public sector management) การให้บริการสาธารณะ (public service delivery) และการกำหนดนโยบายสาธารณะ (public policy) การวิจัยในศาสตร์นี้ไม่เพียงมุ่งเน้นการอธิบายปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของระบบราชการ (bureaucratic system) แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์กระบวนการบริหาร (administrative processes) โครงสร้างขององค์กรรัฐ (governmental structures) และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับภาคประชาชน (government-citizen relations) อีกด้วย โดยทั่วไปการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์จะต้องยึดถือความเป็นวิทยาศาสตร์ ความเป็นเที่ยงตรง และความสามารถในการประยุกต์ใช้ได้จริง นอกจากนี้ การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ยังมีความแตกต่างจากการวิจัยในสาขาอื่น เนื่องจากเกี่ยวข้องกับอำนาจรัฐ (state power) กฎหมาย (legal framework) และคุณธรรมจริยธรรม (ethics and accountability) องค์กรปกครองส่วนนี้ทำให้การวิจัยในศาสตร์นี้ต้องครอบคลุมมิติทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

(multidisciplinary) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของรัฐประศาสนศาสตร์ ความเข้าใจในภารกิจของภาครัฐ เช่น การจัดการทรัพยากร การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ และการตอบสนองต่อปัญหาของสาธารณชน (public problems) ถือเป็นหัวใจสำคัญในการวิจัยเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปรับปรุงการบริหารงานของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์จึงมีทั้งแบบเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสถิติ และแบบเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อวิเคราะห์ความหมายบริบทและเจตจำนงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเน้นให้เกิดผลลัพธ์เชิงนโยบายหรือแนวปฏิบัติ (policy implications and best practices) ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารราชการได้จริง

ลักษณะเฉพาะของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Characteristics of Public Administration Research)

ลักษณะเฉพาะ (Distinctive Characteristics) ของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ คือการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ (political science), สังคมวิทยา (sociology), เศรษฐศาสตร์ (economics), และนิติศาสตร์ (law) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารภาครัฐ ซึ่งแตกต่างจากศาสตร์อื่นที่เน้นเฉพาะความรู้ในแขนงของตน การวิจัยในศาสตร์นี้ยังมีลักษณะที่ตอบโจทย์เชิงนโยบายและการปฏิบัติจริงในระบบราชการ (public bureaucracy) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ซึ่งการปฏิรูปภาครัฐ (public sector reform) ยังเป็นประเด็นที่ท้าทายและต่อเนื่อง การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์ยังมุ่งเน้น “การจัดการเพื่อสาธารณะ” (public management for the common good) ซึ่งต่างจากการจัดการภาคเอกชน (private management) ที่เน้นผลกำไร

เป็นหลัก จุดมุ่งหมายของงานวิจัยจึงเน้นที่ประโยชน์ส่วนรวม ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสาธารณะ (equity in public service access) และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (citizen participation) สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความเป็นประชาธิปไตยในกระบวนการบริหารราชการ และการพัฒนาศักยภาพของกลไกรัฐให้ตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ลักษณะอีกประการหนึ่งคือการอิงอยู่กับบริบททางการเมือง การบริหาร และวัฒนธรรมในแต่ละประเทศ กล่าวคือ ความแตกต่างทางการเมืองระหว่างระบบรวมศูนย์ (centralized system) กับระบบกระจายอำนาจ (decentralized system) จะส่งผลต่อการออกแบบและทิศทางของการวิจัยที่แตกต่างกัน เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (local government administration) ย่อมต้องคำนึงถึงกฎหมายเฉพาะ การมีส่วนร่วมของประชาชน และอัตลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่ด้วย

เป้าหมายของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (Goals of Public Administration Research)

เป้าหมายหลักของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ คือการสร้างองค์ความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้ความรู้นั้นเพื่อปรับปรุงการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ (efficiency), ประสิทธิภาพ (effectiveness) และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (responsiveness) ได้ดียิ่งขึ้น การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาทางการบริหาร เช่น ปัญหาความซ้ำซ้อนของหน่วยงานราชการ ความไร้ประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน หรือความล่าช้าในการให้บริการสาธารณะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

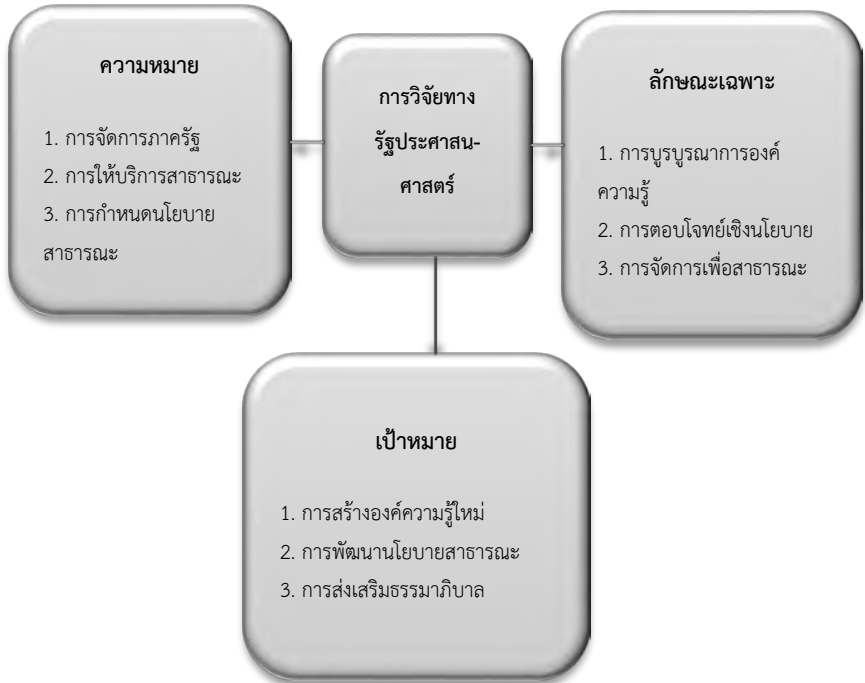
การวิจัยที่ดีสามารถเสนอแนวทางในการปรับปรุงระบบราชการให้คล่องตัวมากขึ้น และลดอุปสรรคที่เกิดจากโครงสร้างหรือระเบียบราชการแบบเดิม

นอกจากนี้ การวิจัยยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายสาธารณะ (public policy development) บนพื้นฐานของข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักฐานเชิงประจักษ์ (evidence-based policy) แทนการอิงกับความคิดเห็นส่วนบุคคลหรืออุดมการณ์ทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจของรัฐบาลมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง อีกทั้งยังส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล (good governance) โดยเน้นความโปร่งใส (transparency), ความรับผิดชอบ (accountability), และการตรวจสอบถ่วงดุล (checks and balances) พร้อมกับเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของนโยบาย ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การวางแผนงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (participatory budgeting) หรือการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ (performance evaluation)

สุดท้าย การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันมีบทบาทที่หลากหลายและสำคัญมากกว่าการศึกษาเชิงทฤษฎีหรือการวิเคราะห์เชิงนโยบายแบบดั้งเดิม เนื่องจากโลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การวิจัยในศาสตร์นี้จึงต้องพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี และกรอบวิเคราะห์ใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น การบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล (Digital Governance) ที่เน้นความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการวิกฤต (Crisis Management) ที่ต้องการการบริหารจัดการเชิงรุก มีความยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ยังมีการวิจัยเพื่อรองรับสังคมสูงวัย (Aging Society Policy) ซึ่งมุ่งเน้น

การวางนโยบายระยะยาวเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต
ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์จำเป็นต้องมีความพลวัต ยืดหยุ่น
และพร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ อย่างยั่งยืนและเป็นระบบ แสดงตามภาพที่

1

ภาพที่ 1: การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์: ความหมาย ลักษณะเฉพาะ และ
เป้าหมาย

1.2 บทบาทของงานวิจัยในการขับเคลื่อนนโยบายและการบริหาร ภาครัฐ

ความสัมพันธ์ระหว่างงานวิจัยกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ (The Relationship between Research and Public Policy Formulation)

งานวิจัย (research) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนการกำหนดนโยบายสาธารณะ (public policy formulation) ในยุคที่โลกเต็มไปด้วยข้อมูล ความไม่แน่นอน และปัญหาที่มีความซับซ้อนหลายมิติ งานวิจัยจึงเปรียบเสมือน เข็มทิศที่ช่วยนำทางให้ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายได้อย่างมีเหตุมีผล บนฐานของหลักฐาน (evidence-based policy) มากกว่าการพึ่งพาสัญชาตญาณหรืออิทธิพลทางการเมืองเพียงอย่างเดียว งานวิจัยมีหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถตรวจสอบได้ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และมีความยั่งยืน ในบริบทของรัฐประศาสนศาสตร์ (public administration) งานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถส่งผลโดยตรงต่อการสร้างและพัฒนานโยบายในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการศึกษา สาธารณสุข ทรัพยากรธรรมชาติ หรือการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในประเทศที่มีระบบราชการแบบรวมศูนย์ (centralized bureaucracy) การที่หน่วยงานราชการสามารถเข้าถึงงานวิจัยที่อัปเดตและมีความน่าเชื่อถือ จะช่วยให้การตัดสินใจเชิงนโยบาย (policy decision-making) มีความแม่นยำและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การนำงานวิจัยไปสู่การกำหนดนโยบายยังเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำของข้อมูล ความล่าช้าในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากนักวิชาการไปยังผู้กำหนดนโยบาย (policy makers) หรือแม้แต่แรงต้านจากผลประโยชน์ทางการเมือง (political

resistance) ในบางกรณี นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายสาธารณะยังต้องพิจารณาในหลายมิติ ไม่เพียงแค่ผลจากงานวิจัยเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ (feasibility) ต้นทุนทางการเงิน ทรัพยากรที่มีอยู่ ความพร้อมของบุคลากร และความคาดหวังของสาธารณชน (public expectations) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้ข้อเสนอเชิงวิชาการบางประเด็นไม่สามารถนำไปใช้ได้ทันที อย่างไรก็ตาม หากสามารถสร้าง “ระบบนิเวศของงานวิจัย” (research ecosystem) ที่สอดคล้องกับกลไกการบริหารภาครัฐ (public sector administration) จะช่วยยกระดับคุณภาพของการตัดสินใจเชิงนโยบาย ให้มีความรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทของประเทศมากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้ผลวิจัยในการบริหารจัดการภาครัฐ (Application of Research in Public Sector Management)

การบริหารภาครัฐ (public sector management) ในยุคปัจจุบันมีอาจพึ่งพาประสบการณ์หรือความรู้เดิมเพียงลำพังได้อีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เทคโนโลยี และความต้องการของประชาชน ทำให้รัฐต้องพัฒนากลไกใหม่ๆ ในการบริหารจัดการที่ตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและยืดหยุ่น ซึ่งงานวิจัย (research utilization) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการตอบโจทยดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนากระบวนการราชการดิจิทัล (digital bureaucracy), การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (strategic planning), การบริหารความเสี่ยง (risk management), หรือการประเมินผลการดำเนินงาน (performance evaluation) งานวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) ช่วยให้หน่วยงานรัฐสามารถระบุปัญหาได้ชัดเจน วิเคราะห์ต้นเหตุของปัญหาได้ลึกซึ้ง และสามารถออกแบบแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้อย่างแม่นยำ ตัวอย่างเช่น การศึกษาเชิงพื้นที่

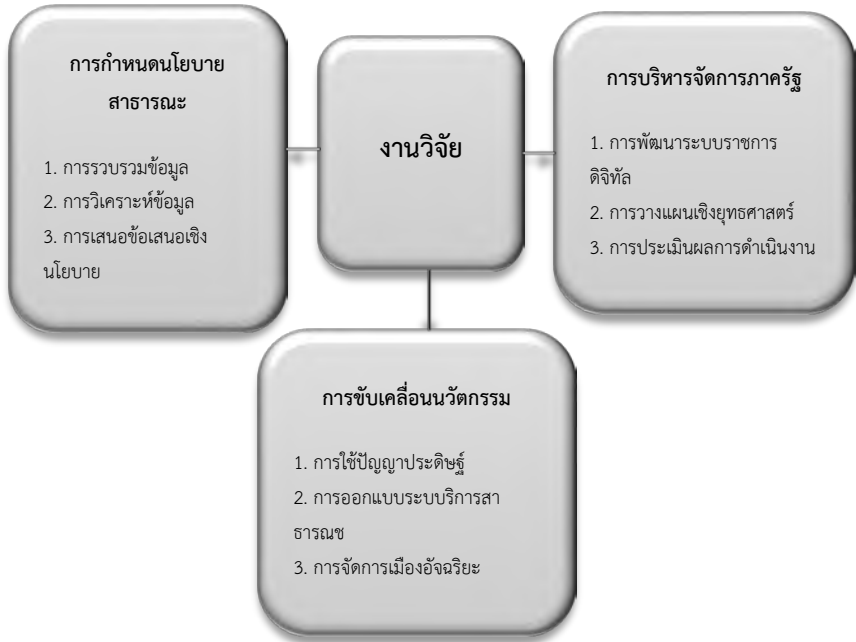
(area-based research) สามารถช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจโครงสร้างประชากร ปัญหาทางสังคม หรือทรัพยากรในพื้นที่ของตนอย่างรอบด้าน ทำให้สามารถจัดบริการสาธารณะได้ตรงเป้าหมายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การจัดทำโครงการหรือแผนงานของภาครัฐจำเป็นต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility studies) และการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทน (cost-benefit analysis) ซึ่งล้วนต้องอาศัยกระบวนการวิจัยที่รัดกุมและเป็นระบบ ดังนั้น งานวิจัยจึงเป็นทั้งเครื่องมือและแนวทางในการตัดสินใจ (decision-making tools) สำหรับผู้บริหารภาครัฐ (public administrators) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness) อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือ ความสามารถในการตีความและประยุกต์ใช้งานวิจัยในระดับปฏิบัติ หากผู้บริหารไม่มีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล หรือหน่วยงานไม่มีโครงสร้างสนับสนุนงานวิจัยภายใน เช่น ศูนย์วิจัยนโยบาย (policy research unit) ก็อาจทำให้ผลงานวิจัยไม่ถูกนำไปใช้จริง หรือไม่สามารถสร้างผลกระทบทางการบริหารได้อย่างเต็มที่ จึงมีความจำเป็นในการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากงานวิจัย และสนับสนุนการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจทุกระดับ

การขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงผ่านงานวิจัยภาครัฐ (Driving Innovation and Change through Public Sector Research)

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว งานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (public administration research) มิได้มีหน้าที่เพียงอธิบายสถานการณ์หรือวิเคราะห์ปัญหาเท่านั้น หากแต่ยังต้องเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของนวัตกรรมทางการบริหาร (administrative innovation) และการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (systemic change) อย่างแท้จริง รัฐที่สามารถสร้าง

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยและน่านวัตกรรมที่ได้จากงานวิจัยมาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จะสามารถปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่ไม่แน่นอน (VUCA world: Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ตัวอย่างเช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการราชการ (AI in bureaucracy), การออกแบบระบบบริการสาธารณะแบบรวมศูนย์ (integrated public service system), หรือการจัดการเมืองอัจฉริยะ (smart city governance) ล้วนเป็นตัวอย่างของการใช้วิจัยในการนำพาการบริหารภาครัฐเข้าสู่ยุคใหม่ ความสามารถในการแปลงความรู้ให้เป็นนวัตกรรม (knowledge-based innovation) จึงเป็นเป้าหมายระยะยาวของงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงภาครัฐในหลายประเทศมักเกิดจากการทดลองนโยบาย (policy experimentation) ที่มีงานวิจัยเป็นฐานรองรับ เช่น การทดลองจัดเก็บภาษีในรูปแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (blockchain) ในระบบทะเบียนที่ดิน หรือการจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ซึ่งหากไม่มีงานวิจัยรองรับก็อาจนำไปสู่ความล้มเหลวทางนโยบายและสูญเสียงบประมาณจำนวนมาก ในทางกลับกัน หากใช้วิธีวิจัยที่เหมาะสมควบคู่ไปกับการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถเปลี่ยนโครงการต้นแบบให้กลายเป็นนโยบายขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุดท้าย งานวิจัยยังสามารถช่วยส่งเสริมแนวทางการบริหารที่ยั่งยืน (sustainable public administration) โดยสนับสนุนการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในระยะยาว การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการวางรากฐานการเรียนรู้ในองค์กรของรัฐ หากภาครัฐของประเทศไทยสามารถวางระบบสนับสนุนการวิจัยอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดตั้งกองทุนวิจัยนโยบายภาครัฐ (public policy research fund), การเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานรัฐ และการประเมินผลงานของข้าราชการโดยยึดโยงกับ

การใช้ผลวิจัย ก็จะสามารถยกระดับขีดความสามารถของระบบราชการไทยในระยะยาวได้ แสดงตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2: บทบาทของงานวิจัยในการบริหารภาครัฐ

1.3 ความแตกต่างระหว่างการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์กับศาสตร์อื่น

มิติของจุดเน้นในการวิจัย (Focus of Inquiry)

การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Research) มีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างจากศาสตร์อื่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาวิชาใกล้เคียง เช่น รัฐศาสตร์ (Political Science), การจัดการธุรกิจ (Business Administration) และนิติศาสตร์ (Law) ความแตกต่างที่ชัดเจนที่สุดคือ

การที่รัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสำคัญกับ “การจัดการเพื่อประโยชน์สาธารณะ” (management for public interest) เป็นหลัก งานวิจัยในศาสตร์นี้มุ่งเน้น การศึกษาโครงสร้างและกระบวนการของระบบราชการ (bureaucratic system), การดำเนินนโยบายสาธารณะ (public policy implementation), การจัดบริการ สาธารณะ (public service delivery) และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (citizen participation) โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการบริหารภาครัฐให้มีความยุติธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ในขณะที่รัฐศาสตร์มุ่งเน้นที่อุดมการณ์ อำนาจ และ พฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) โดยเน้นการศึกษากลไกของระบบ การเมืองและผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ งานวิจัยรัฐศาสตร์จำนวนมากเน้น การวิเคราะห์เชิงทฤษฎี เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง หรือ อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งต่างจากรัฐประศาสนศาสตร์ที่เน้น “การนำไปใช้จริง” (practical application) และการแก้ไขปัญหาเชิงบริหาร เช่น ปัญหาความล่าช้าของ ระบบราชการ หรือความไม่มีประสิทธิภาพของการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับการจัดการธุรกิจ (Business Administration) งานวิจัยใน รัฐประศาสนศาสตร์มีเป้าหมายที่แตกต่างโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ภาคธุรกิจมุ่งผลกำไร (profit orientation) และประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดของตลาด ขณะที่ รัฐประศาสนศาสตร์ต้องคำนึงถึงความเสมอภาค (equity), ความยุติธรรมทางสังคม (social justice) และผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มเปราะบางซึ่งภาคเอกชนอาจ ละเลย เช่น คนจน ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ งานวิจัยในศาสตร์นี้จึงมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เพราะต้องครอบคลุมหลายมิติ ไม่สามารถตัดสินได้เพียงตัวเลขทางบัญชีหรือดัชนี ประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียว อีกหนึ่งมิติของความแตกต่างคือ การวิจัยใน รัฐประศาสนศาสตร์ต้องให้ความสำคัญกับ “บริบท” (context-sensitive research) ไม่ว่าจะเป็นบริบททางสังคม วัฒนธรรม หรือการเมือง ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการ

บริหารและการกำหนดนโยบายอย่างมาก นักวิจัยต้องเข้าใจระบบกฎหมาย โครงสร้างการปกครอง และค่านิยมของประชาชนในสังคมนั้นๆ เพื่อให้การวิจัยมีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริง ความเข้าใจในบริบทเหล่านี้ทำให้การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์ต้องอาศัยทั้งแนวคิดเชิงทฤษฎีและประสบการณ์จากภาคสนามควบคู่กันไป

ความแตกต่างด้านระเบียบวิธีวิจัยและแนวทางการศึกษา (Differences in Methodological Approaches)

หนึ่งในความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (public administration research) กับศาสตร์อื่น คือ **ลักษณะของระเบียบวิธีวิจัย (research methodology)** ที่เน้นการบูรณาการหลากหลายแนวทางเพื่อรองรับธรรมชาติของปัญหาสาธารณะที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ นักวิจัยในศาสตร์นี้ต้องมีความสามารถในการเลือกใช้วิธีวิจัยที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research), การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research), หรือการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-method research) เพื่อให้เข้าใจทั้ง “ตัวเลข” และ “บริบท” ไปพร้อมกัน ซึ่งแตกต่างจากศาสตร์อื่นที่มักมีแนวโน้มไปในทางเดียว เช่น เศรษฐศาสตร์ที่เน้นเชิงปริมาณ หรือมนุษยศาสตร์ที่เน้นคุณภาพ ระเบียบวิธีวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเฉพาะที่เน้น “การใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย” (evidence-informed decision-making) และการสร้างผลกระทบต่อภาคสาธารณะ ไม่ใช่เพียงการค้นหาคำรู้เพื่อความรู้ เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ งานวิจัยในศาสตร์นี้มักต้องอิงกับโครงการหรือหน่วยงานของรัฐ และมุ่งผลิตข้อเสนอที่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เช่น การจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ การออกแบบระบบบริการสาธารณะ การประเมินผลนโยบาย หรือแม้แต่การบริหารจัดการใน

สถานการณ์วิกฤต (crisis management) อีกลักษณะหนึ่งของระเบียบวิธีที่แตกต่าง คือ การเน้น “ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (stakeholders) เป็นหัวใจสำคัญในการกำหนด ขอบเขตการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์มักเกี่ยวข้องกับประชาชน รัฐบาลท้องถิ่น ข้าราชการ นักการเมือง ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนา เอกชน (NGOs) ซึ่งมีมุมมองและผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน นักวิจัยจึงต้องมีความสามารถในการจัดการความหลากหลาย และรักษาความเป็นกลางในการสังเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สมมูล นอกจากนี้ งานวิจัยในศาสตร์นี้ยังเน้น “การมีส่วนร่วม” (participatory research) และการใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างการเปลี่ยนแปลงในภาคสังคม เช่น การใช้เวทีสาธารณะเพื่อระดมความคิดเห็น (public forum), การทำวิจัยร่วมกับชุมชน (community-based research), หรือการวิเคราะห์ผลกระทบจากนโยบาย (policy impact assessment) ซึ่งแตกต่างจากศาสตร์อื่นที่อาจเน้นเพียงการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลอย่างเป็นทางการ โดยไม่เชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของสาธารณชนเท่าที่ควร ทำยที่สุด ระเบียบวิธีในรัฐประศาสนศาสตร์ยังมีลักษณะเป็น “ปฏิบัติการวิจัย” (action research) ที่เน้นการนำผลลัพธ์กลับไปปรับใช้ทันที เช่น การทดลองแนวทางการบริหารใหม่ในองค์กรภาครัฐ การออกแบบหน่วยงานต้นแบบ หรือการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพการณ์จริง ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการวิจัยในศาสตร์นี้มีเป้าหมายมากกว่าการตีพิมพ์ แต่คือการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม

ความแตกต่างด้านเป้าหมายและผลกระทบของงานวิจัย (Differences in Research Goals and Impact)

เป้าหมายหลักของการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (goals of public administration research) คือการสนับสนุนการบริหารภาครัฐ (public sector management), การจัดทำนโยบายสาธารณะ (public policy development), และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (social equity) โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (citizen-centric) ซึ่งต่างจากการวิจัยในหลายศาสตร์ที่อาจเน้นการพัฒนาทฤษฎี การคิดค้นนวัตกรรมเชิงเทคนิค หรือการสนองตอบต่อความต้องการของตลาดเป็นหลัก นักวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์มุ่งเน้นผลกระทบเชิงสังคม การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง และการวางรากฐานธรรมาภิบาล (good governance) มากกว่าการได้มาซึ่งผลตอบแทนในเชิงพาณิชย์ เมื่อเทียบกับการวิจัยในภาคธุรกิจหรือวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ งานวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์มี “ความไม่แน่นอนสูง” (high uncertainty) เพราะต้องอิงกับพฤติกรรมมนุษย์ กฎหมาย วัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งหมด ตัวอย่างเช่น การศึกษาประสิทธิภาพของนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ อาจขึ้นอยู่กับเจตจำนงทางการเมือง (political will), ความพร้อมของงบประมาณ, หรือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากกว่าปัจจัยภายในที่สามารถวัดได้อย่างชัดเจน สิ่งนี้ทำให้การออกแบบงานวิจัยต้องยืดหยุ่น และต้องตระหนักถึงความเป็นพลวัตของระบบราชการ นอกจากนี้ ผลกระทบของงานวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์มักแสดงออกในรูปของ “การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” (system-level change) หรือ “ผลกระทบเชิงนโยบาย” (policy outcomes) มากกว่าความก้าวหน้าทางวิชาการเพียงอย่างเดียว เช่น การวิจัยในสาขารัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากศาสตร์อื่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในแง่ของเป้าหมายและผลกระทบที่มีต่อสังคม ตัวอย่างเช่น การที่ข้อเสนอเชิงวิจัย

เกี่ยวกับการกระจายอำนาจสามารถนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการศึกษาด้านระบบสุขภาพที่นำไปสู่การปรับปรุงพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างนักวิจัยกับผู้กำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเช่นนี้ทำให้การวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์ไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างองค์ความรู้ หากแต่ยังมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรม อีกจุดสำคัญที่สะท้อนถึงความเฉพาะตัวของศาสตร์นี้คือ การยึดโยงกับ “ค่านิยมสาธารณะ” (public values) ซึ่งประกอบด้วยหลักความโปร่งใส (transparency), ความรับผิดชอบ (accountability), ความเสมอภาค (equity), และความยั่งยืน (sustainability) นักวิจัยจำเป็นต้องตระหนักว่า ผลงานของตนอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตประชาชนจำนวนมาก จึงต้องออกแบบงานวิจัยให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสอดคล้องกับหลักจริยธรรมวิชาชีพ (ethics in public research) กล่าวโดยสรุป เป้าหมายหลักของการวิจัยในรัฐประศาสนศาสตร์คือการพัฒนาระบบราชการและนโยบายสาธารณะให้ตอบสนองต่อปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของสังคมในระยะยาว แสดงตามภาพที่ 3